

СНН

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

Пешта, 1838–1849.

Будимпешта, 22. март 2007.

Нова серија, г. XVII, бр. 12

Сто година од почетка градње задужбине Саве Текелије

Фото: ИВАН ЗАКШИЋ

Јубилеј новог Текелијанума

На скупштинској седници Друштва пријатеља словенских култура

Прихваћен план рада за текућу годину

Извештај је поднео др Иштван Феринц

Једна од најзначајнијих организација у Мађарској која сматра веома важним питање неговања културних вредности словенских народа јесте Друштво пријатеља

словенских култура са седиштем у Сегедину.

Поменуто удружење од самог свог формирања посебан нагласак ставља на достојну презентацију

богатства културе разних народа па тако и српског, штавише, са српском заједницом у Сегедину гаји веома добре односе, примерну сарадњу.

Зато, није ни чудо што се у редовима организације налазе бројни чланови, Срби, скупштинари који су 12. марта такође присуствовали скупштинском заседању Друштва пријатеља словенских култура које је одржано у Дому народности. Форумом је председавао др Иштван Феринц, председник већ поменуте организације који је поднео извештај о прошлогодишњем раду и финансијском пословању удружења а затим је формулисан и план рада за 2007. Како је најављено, и текуће године одржаће се бројне књижевне вечери, научни симпозијуми, предвиђају се две екскурсије а у град на Тиси на гостовање ће се позвати и Српско позориште у Мађарској.

Др Иштван Феринц је нагласио да ће Друштво пријатеља словенских култура и у будуће уско сарађивати са Словацима и Србима у Сегедину а такође је истакао важ-

ност сарадње са кураторијумом Фондације „Милош Црњански“ чије се седиште такође налази у граду на Тиси.

Руководилац организације је изразио наду да ће се број чланова овог удружења повећати а у том циљу ваља испољавати агитацију, популарисање рада и профила Друштва пријатеља словенских култура међу чијим члановима се налазе просветари, студенти, пензионери, радници...

Ради остваривања планова, чланство ће још активније радити а постоји одлучност скупштинара да се скромни буџет удружења повећа путем конкурса. Баш зато, посебна пажња ће се посветити праћењу конкурсних могућности како би се на неки начин премостили они обични материјални проблеми који задају главоболу не само Друштву пријатеља словенских култура, већ и другим цивилним организацијама на југу Мађарске па и шире. Друштво пријатеља словенских култура и овим путем се обраћа свим људима добре воље да 1% свог пореза уступе овој организацији, друштву са јавном користи: SZLAV KULTURÁK BARÁTI KÖRE 19082844-1-06.

Предраг Мандић

Изненадна смрт др Миклоша Физеша, досадашњег председника Јавне фондације за истраживање мањина са седиштем у Печују у темељима је уздрмала задужбину, наиме, постојала је бојазан да ће можда доћи чак и до укидања фондације која је последњих неколико година велике напоре испољавала на пољу приказа прошлости националних и етничких мањина у Барањи.

Задужбина, коју су оновремено основали Самоуправа Жупаније Барање и Локална самоуправа града Печуја, настојала је да путем разних издања достојно представи шаролико, културно богатство разних народности. Поред тога могла се дичити и успешном реализацијом бројних приредаба а њен последњи пројекат, анкета о садашњости, положају националних и етничких мањина, представља прави научни бисер пошто се истраживање детаљно бави осветљавањем стања народности у Барањи из разних аспеката. Студија се налази у штампарији и чека на излазак...

Услед оваквих околности је заувек отишао др Миклош Физеш, председник кураторијума већ поменуте фондације који је пуно тога чинио и на набавци материјалних средстава а која су управо сада преко потребна и за штампање свеобухватног рада о народностима у Барањи.

Баш зато, секретар задужбине др Ивица Ђурук сматрао је целесходним да се за 12. март сазове седница кураторијума Јавне фондације за истраживање мањина како би се размотрила будућност фондације, судбина издања које чека на излазак те по могућности да се формулишу циљеви, задаци...

На седници су чланови кураторијума једногласно и одлучно заузели став да задужбина и даље мора да опстане и ради у циљу што ефикас-

Јавна фондација за истраживање мањина

Наставља се рад у Барањи

Др Ивица Ђурук

нијег осветљавања прошлости и садашњости националних и етничких мањина које живе у Барањи. Осим тога, тражиће се финансијска подршка града и жупаније како би се привео крају јединствен пројекат у Мађарској на који се толико дуго чекало...

Тakoђе је постигнута сагласност чланова кураторијума да се на јесен приреди међународна конференција о мањинском образовању и демографији а прихваћен је и предлог др Ивице Ђурока, социолога, предавача Печујског универзитета да се један скуп посвети данашњем правном положају мањина.

Током седнице, уприличен је и избор на функцију председника кураторијума Јавне фондације за истраживање мањина... За новог председника изабран је досадашњи сек-

ретар др Ивица Ђурук а пошто је избор новог секретара био неуспешан, о њему ће се одлучивати на следећем заседању кураторијума већ поменуте задужбине.

До тада, нови председник, добио је обавезу да поднесе нове предлоге у циљу проширивања кураторијума, тј. да у рад тела придобије и укључи такве нове особе које су спремне да својом делатношћу унапреде научно-истраживачки посао фондације, што успешнији приказ прошлости и садашњости националних и етничких мањина које живе у Барањи.

П. М.

Крај реконструкције клуба у Медини

У животу мединских Срба почиње нова ера, наиме, ових дана приведена је крају обнова зграде бивше српске вероисповедне школе у којој функционише месни српски клуб.

У циљу реконструкције трошне зграде, Мединчани су још прошле године од Уреда за националне и етничке мањине добили милион форинти. Средства су добивена наменски тако да је ваљало што пре прионути раду како би се на време, до почетка априла, Срби у Медини предвођени Наталијом Сокић, председницом месне српске мањинске самоуправе могли обрачунати са финансијском припомоћи.

Послови су, на радост мештана, урађени и већ приликом Ускрса месне Србе и њихове госте дочекаће сасвим нове околности, прилике. У зграду, која је како споља, тако и изнутра доведена у ред, уведена је канализација, направљен је тоалет, урађено је малтерисање, фарбање а ускоро бити стављени и олупци.

Реконструкција је, иначе, била поверена мајсторима из Зомбе који су испоштовали рокове те припазили су, дакако, и на квалитет а како

нас је информисала Наталија Сокић, председница месне српске мањинске самоуправе, радови су укупно коштали 1,6 милиона форинти. Остатак средстава – 600.000

Наталија Сокић

форинти – обезбедила је Самоуправа Срба у Медини чији ће чланови ових дана извршити и спремање обнове зграде, клупске просторије.

П. М.

Музеј епархије будимске

Припреме за туристичку сезону

С обзиром да се Музеј епархије будимске у последњих пар година бори са веома крупним финансијским проблемима, запослени се труде да мањак средстава надокнаде свесрдним ангажовањем на што бољој и атрактивнијој презентацији ове установе и других културно-историјских установа српског карактера у Сентандреји. Прошле године Музеј је посетило више од 17 000 туриста, што на хијерархијској лествици представља високо треће место и то одмах после етно-парка „Сканзен“ и Збирке Маргит Ковач. Укупан приход од улазница и комисионе продаје књига, разгледница, икона и других предмета на тај начин приближио се висини државне дотације (око 10 милиона форинти), што у укупном пословању Музеја представља веома значајну ставку. Историчара уметности, Косту Вуковића, овим поводом питали смо како се Музеј припрема за предстојећу туристичку сезону:

– Припремамо се пре свега информацијама. Почетком године пристижу нам разни формулари и упитници удружења и агенција где те установе треба да информисемо о радном времену, ценама улазница да би онда они могли да организују свој део посла. То је заправо континуирани посао, који траје током целе године, а што што се нас тиче, за туристе припремамо водич, који би ускоро требало да буде одштампан. Посебно бих истакао књигу Динка Давидова о српским црквама у Сентандреји, која је од наших посетилаца изузетно добро примљена. Важно би било да она буде одштампана и на енглеском, немачком, јапан-

Епархијски музеј у Сентандреји

ском, а не само на српском и мађарском језику, као што је то сада случај.

Нажалост, продали смо све примерке нашег фотоалбума, публикације штампане на четири језика, која би нам сада била изузетно потребна. Ове године не видим реалне могућности за доштампавање, пошто нам недостаје почетни капитал, а крајем године једва можемо да реализујемо утврђени план рада, тако да не уђемо у минус.

Радно време Музеја организовали смо тако да посетиоци у то време могу да обиђу и Саборну цркву. Осим тога, током летњег периода сваки дан изузев понедељка може да се посети и Благовештенска црква у

центру Сентандреје. Ми такође овде продајемо разне публикације, које бих раздвојио у три целине – први и најужи круг су оне које се директно везују за Музеј. То би требао да буде поменути каталог и књига Динка Давидова. Међутим, ми овде држимо и нека друга издања о српском културном насељу Срба у Мађарској на мађарском и српском језику, као и нека издања Земаљске српске

самоуправе, која смо преузели на комисиону продају.

Потрудили смо се такође да последњих година, преко сусрета иконописца и сликара, дођемо до неких квалитетнијих репродукција мотива Сентандреје. Те, да тако кажем сувенире, ми продајемо, а настали су углавном у периоду када су ови уметници боравили код нас. Имамо и неколико савремених икона Владимира Ђетковића, Бојана Вељковића, који су били учесници наше колоније. Намера нам је да перспективно гледано оформимо једну савремену продајну галерију и то не овде, него можда у склопу зграде некадашње препарандије, где би по неким плановима у догледно време, када се зграда буде вратила Епархији будимској, могао да се пресели и Музеј. Ово је на неки начин зачетак те концепције, а време ће показати како ћемо то моћи да развијемо.

Колики ћемо приход остварити у овој години зависи пре свега од туристичког промета у генералном смислу и ту постоји једна природна граница до које може да се иде. Туризам у Сентандреји сконцентрисан је на главном тргу. Ми, дакле, треба да уложимо труд да на неки начин довучемо туристе до Музеја, односно, Саборне цркве да би на тај начин могли да повећамо број посетилаца, а самим тим и наше приходе.

С. М.

Изабрано руководство

Српске самоуправе у Будимпешти

Без промена у врху

Након свечаног преузимања акредитива 12. марта, чланови новог састава Српске самоуправе у Будимпешти оснивачку седницу одржали су недељу дана касније у седишним просторијама. Састанку су присуствовали: Борислав Рус, Пера Ластаић, Драгомир Дујмов, Ђорђе Мандић, Ђорђе Шибалин, Петар Бечејић, Јордан Христов и Данило Урошевић, док је девети члан, Милан Степанов из оправданих разлога био одсутан.

Састанак је отворио доајен, Данило Урошевић, а након полагања заклетве, прешло се на избор новог руководства. За председника је једногласно по четврти пут изабран Борислав Рус, а за потпредседника (са једним гласом против), Пера Ластаић. То значи да у односу на прошли изборни циклус у руководству организације није дошло до персоналних промена, а делатност ће бити настављена по усталеном редоследу, утврђивањем плана и програ-

Борислав Рус

ма рада за ову годину, на следећој редовној седници.

С. М.

Формирана српска самоуправа
Пештанске жупаније

Први председник Петар Крунић

У свечаној сали Пештанске жупаније у Будимпешти, 19. марта акредитиве су преузели чланови пет новоформираних мањинских самоуправа, међу њима и српске. У састав овог тела, које је на овом административном нивоу формирано први пут, ушли су: Петар Крунић (Калаз), Коста Вуковић (Сентандреја), Нада Хајџан (Чип), Драган Симић (Помаз), Вида Дудор (Чобанац), Војислав Ластаић (Чобанац), Славна Богдан (Ловра), Ката Радован (Бата) и Јадранка Драгојловић (Чип).

Највише чланова ушло је са листе Народносног удружења Ловра (пет), затим следи листа Сентандрејског културног удружења са три и на крају Српски форум са једним освојеним мандатом. После преузимања акредитива у присуству председника и главног бележника Пештанске жупаније, одржана је оснивачка седница. Скуп је отворио доајен, Војислав Ластаић, а после усвајања дневног реда изабрано је руководство организације. На предлог чланова за председника је јавним гласањем једногласно изабран Петар Крунић, а потпредседничку функцију, такође једноглас-

Петар Крунић

ним избором, преузео је Коста Вуковић. Након краћег договора присутни су одлучили да за следећи састанак руководство припреми нацрт статута и предлог буџетског потраживања за ову годину.

С. М.

Такмичење винара у Мохачу

Увину је истина, каже стара изрека, а да је алкохолно пиће добијено врењем грожданог сока популарно, потврдило је још једно такмичење вина у мохачком Српском клубу које је 17. марта одржано у организацији Самоуправе Срба у Мохачу.

Шесто по реду надметање привукло је пажњу не само винара, врских узгајивача разних сорти, него и заљубљеника златних капљица српске националности, штавише, у традиционално такмичење укључили су се и Шокци, Мађари и Немци.

До датог рока пристигао је 31 узорак па је четворочлани жири у саставу Јанош Хаген, председник, те Иштван Бардош, Жолт Јергер и Миклош Битер, имао шта да проба. Уз златне капљице, наравно, био је сервиран и сир те додатне потребштине па су након дегустације, кројачи судбина доделили 10 златних, 9 среб-

Ћаскање уз дегустацију вина

Резултате су регистровали Зорица Степанов, Јанош Хаген и Радован Степанов

рних и 8 брончаних диплома којима су се надовезале и посебне награде.

Уручене су и такозване велике награде – оне су припале Драгомиру Бати Шакићу из Виљана, Марку Михаљу, Подруму „Ковачевић” и Винској кући „Планина” на челу са Золтаном Хорватом, познатим свирцем који је једно време свирао и у Оркестру „Вујичић”.

Председник жирија Јанош Хаген није крио своје задовољство што винари сваке године уважавају стручно мишљење жирија па се следеће године не примећују грешке које су почињене претходне године, ранијих година: „Установили смо да у односу на претходну годину, много је боља техника коју су винари употребили приликом припреме вина. Донели су заиста квалитетна вина а то се највише може уочити код црних вина. Како портукизер тако и франковка заслужено су однели злато, но, исто тако морам похвалити и остала вина, како бела, тако и црна па и розе. Занимљиво је да смо се први пут срели са новим сортама: ту је био „Дорфелдер” па „Шопронска ружа”, дакле, на такмичењу су биле заступљене и изузетне врсте. Све у свему, задовољни смо били избором, но, ова так-

мичења су и зато добра јер нам се пружа прилика да виноградаре саветујемо на који начин да гаје винову лозу, које технике користе при опциговању, прању буради и да не набрајам даље. Газде размењују искуства, уче једни од других и заиста, само све најбоље могу рећи у вези са овим мохачким надметањем!”

Задовољан је био и Бранко Симендић из Републике Хрватске који се својим вином окитио златом: „Ја већ десет година имам виноград на Мохачкој планини и сада сам одлучио да се и ја опробам. Учинио сам то и зато јер ћу, ма како ме боли, продати виноград па сад овако пред крај сматрао сам важним да први и последњи пут учествујем на традиционалној смотри. Радујем се злату, но, дружење ми је још драже!”

Драгомир Бата Шакић, познати виноградар из Виљана је са својом франковком и портукизером поново заузео трон винара у Мохачу: „Имам и франковку, но, портукизер је ипак најбољи! И данас, кад сам се вратио са посла из винограда, чекали су ме туристи који су сви тражили портукизер. Ја се и ове године надам родној, богатој години. Хвала Богу, све је у реду, све иде по плану. Само да

не дође хладноћа. Уколико то избегнемо, три винограда поново ће родити и биће квалитетног вина!”

Међу награђенима је био и Радован Степанов, члан Самоуправе Срба у Мохачу који је за своја вина добио једну златну и једну сребрну диплому: „Задовољан сам пласманом. Иначе, прошла година је била јако добра, дугачка је била јесен па је и виноград могао да уроди, није било много кише. Што се тиче мојих вина, једно ми је из Сурегина а друго из Мохача. Волим да се бавим виноградарством и наравно увек је добро пробати и вина осталих колега. Овде су донета заиста квалитетна вина, можда само једно, или два одступају својим слабијим квалитетом, но, те мање грешке могу да се премосте, дотерају. Било како било, могу са сигурношћу да кажем да је најбоље, најздравије пиће – вино!”

Председник жирија, Јанош Хаген, у друштву винара

Међу награђеним златним капљицама налазило се и вино Стипана Бубрега који је заслужио да буде посебно награђен, на име, у котлићу је скувао заиста фин пасуљ са коленом за којим су своје прсте олизали сви, па и гости из Белог Манастира, Републике Хрватске, предвођени Николом Алајицом, који ре-

довно долазе на приредбе мохачких Срба.

Такмичење је, наравно, прерасло у дружење, ћаскање. Пријатној атмосфери допринео је и добар такмичарски дух виноградара од којих су се њих седамнаесторо опробали са својим узорцима, винама... И наравно, саветима, јер на располагању је било доста времена да се размене искуства, говори о куповини нових винограда, прању буради и разним другим пословним чаролијама које се тичу посла око винове лозе, винограда који увек жељно очекује мотику. И наравно, прскање, калемљење и да не набрајам остале „донкихотовске послове” како се изразио Бранко Симендић из Хрватске.

У сваком случају, још једна приредба мохачких Срба била је итекако успешна, но, овим није приведена крају сјајна серија у организацији месне српске мањинске самоуправе. Мохачани су пуни планова а то потврђује и календар приредаба који је пун програма, за сваки месец има по нешто. Примера ради, у априлу се предвиђа књижевно вече, у мају следи празновање храмовне славе, биће путовања за Грабовоц и Будимпешту, ни ове године неће изостати наступ Српског позоришта у Мађарској а свакако биће и других изненађења која ће бити остварена током текуће 2007. године.

Наравно, реализација планова зависи и од новчаних средстава... Пошто Самоуправа Срба у Мохачу располаже са средствима добивеним из централног буџета а ту је и припомоћ од стране локалне самоуправе града, буџет од милион форинти највероватније неће бити у потпуности довољан за остваривање свих програма. Баш зато, чланови српске мањинске самоуправе се надају да ће додатне материјалне изворе пронаћи путем конкурса а првенствено се надају финансијској подршци од стране Јавне фондације

„За националне и етничке мањине у Мађарској”.

Било како било, програм реализован 17. марта у месном Српском клубу, био је веома добро организован и малтене је сигурно да ће и остале манифестације мохачких Срба бити радо посећиване и поздрављене.

Предраг Мандић

Анкета о техници и резултатима избора за земаљску, жупанијску и будимпештанску српску самоуправу

Све стране против досадашњих подела

Др Милица Павлов (изборна листа „Сегедински Срби“):

– У децембру месецу одржана је заједничка седница Печујско-барањског српског удружења, Сегединске српске заједнице, Ловранског удружења, Бајског удружења и будимпештанског Удружења „Зора“, на којем смо се договорили да не излазимо на изборе са посебним листама, већ да се удружимо и изађемо под именом „Сегедински Срби“. Трудим се да на тој заједничкој листи буду заступљене све регије. Имали смо процену да ћемо у скупштину моћи да пошаљемо 14 посланика и ево, након ових избора, чини се да је то 13. Можда бисмо имали и више посланика да је и преосталих 12 електора изашло на гласање, али они су овога пута били оправдано спречени. Знали смо да ће бити три листе и да ће трка бити тесна и зато смо врло задовољни овим резултатом.

Што се самих избора тиче, мислим да је излазност била добра, имајући у виду да има 199 електора, од којих је 187 изашло на изборе. Мислим да је то добар проценат, с обзиром да је због промене закона овакав начин избора био новина за све нас. Ми смо се дуго одупирали том новом закону који апсолутно уводи страначки принцип избора у мањинске заједнице. Електори су гласали у својим местима становања и то не за појединце, него за одређене листе, а те листе су на већинским изборима страначке.

Након што посланици и званично преузму мандате следе оснивачке седнице мањинских самоуправа и тај посао би требало да буде завршен до краја марта.

Пера Ластих (изборна листа „Српски форум“):

– Мањински избори су први пут одржани по новом систему који омогућује такмичење више организација исте мањине и до сада у том смислу нисмо имали никаквих искустава. То свакако утиче на начин

Резултати недавно одржаних мањинских избора у Мађарској већ су познати јавности, а ових дана одржавају се или заказују оснивачке седнице наших самоуправа. За коментар изборних резултата и самог начина гласања замолили смо неколико истакнутих активиста српске заједнице у Мађарској.

одржавања избора и уопште на рад на овом пољу.

Што се тиче правне регулативе, она не задовољава очекивања, потребе и жеље српске мањине у Мађарској. Ту пре свега мислим на изборна правила, на посебне бирачке спискове, искључивање из изборног процеса припадника српске мањине који нису мађарски држављани итд. Мислим да треба диференцирано

да оценимо успех „Српског форума“ на овим изборима. На нивоу Будимпеште остварен је успех који се могао очекивати што се тиче броја мандата, а у Пештанској жупанији смо добили један мандат и то са више гласова него што смо очекивали. Међутим, у Пештанској жупанији сентандрејски „Српски клуб“ са којим смо имали тешњу сарадњу, обезбедио је један мандат мање иако је имао довољан број гласова.

На државном нивоу смо, према нашој оцени, постигли минимални циљ који смо очекивали, али с обзиром да је наша организација нова и да је тек почела да се изграђује, мислим да то није лош резултат и надам се да нам он омогућује да равноправно учествујемо у формирању нове земаљске самоуправе.

Љубомир Алексов (изборна листа „Сегедински Срби“):

– Код српске мањине је само један гласачки листић био неважећи, што значи да су се наши електори унапред припремили и знали су каква је техника гласања. Мени је посебно драго што су на сегединској листи заступљене све регије у којима тради-

ционално живе Срби. Трудим се да на нашој листи буду представници што више наших насеља, па је и то један од разлога што је ова листа победила. Мало је недостајало да добијемо више мандата, али и овако ћемо имати већину у скупштини. Зато се надам да ћемо моћи да остваримо наше циљеве у наредном периоду.

Отворени смо за сарадњу са остале две организације које су изашле на изборе и било би апсолутно пожељно да нестане подељеност која је била карактеристична за протекли циклус. Ми ћемо још пре оснивачке седнице земаљске самоуправе покушати да ступимо у контакт са свим организацијама и да се договоримо о могућој сарадњи. Било би добро да ти договори уроде плодом, јер бисмо онда могли да изађемо на оснивачку седницу са истим програмом. За то ће бити довољно ако све стране прихвате изборне резултате као реалност и ако своје личне амбиције свако стави иза интереса целе наше заједнице.

Код жупанијских избора је резултат за нас апсолутно повољан и ту није било великих трзавица. И до сада смо имали неке преговоре са сентандрејским „Српским клубом“, са којим ћемо на жупанијском нивоу имати максималну сарадњу. Надам се да ће Пештанска жупанија

послужити свима као пример како се сви проблеми могу решавати договором.

Коста Вуковић (изборна листа „Српски клуб“):

– Оно што смо планирали на зе-

маљском нивоу, то смо и постигли. Дакле, од стране наше организације имамо три посланика у земаљској скупштини. Што се односа снага тиче, видимо да је ту превагнула једна страна. Можда нећемо моћи у потпуности да испунимо ону улогу на коју смо рачунали, али у сваком случају покушаћемо да на симболичан начин будемо присутни.

О даљим плановима и програмима не бих желео да говорим јер сада имамо посланике и њихов је задатак да о томе разговарају. Што се тиче „Српског клуба“ из Сентандреје, сазваћемо један састанак да проанализирамо ситуацију и да видимо како заједно даље да радимо.

На жупанијском нивоу нам је мало недостајало и ту нисмо остварили оно што смо првобитно желели. Међутим, на жупанијском нивоу су други проблеми и задаци и надам се

да ћемо у том телу успоставити добру сарадњу. Не би било добро да ту дође до мајоризације, што је била тенденција на земаљском нивоу у протеклом мандату. На крају крајева, то ће бити једна нова структура где има више питања него одговора, пре свега у области дотација и самог функционисања тог жупанијског нивоа. У сваком случају, задатак председника и самог тог тела биће да седну са руководиоцима жупаније и да се са њима договоре о условима свог функционисања.

Овај систем избора није најидеалнији за нашу мањину која је малобројна, јер постоји опасност од нових подела и поларизација. И до сада смо се делили на разним нивоима, а сада то добија и неку форму. Једна од наших основних намера овим покретањем „треће стране“ била је да избегнемо размишљања о два међусобно супротстављена блока. Дакле, то питање је сложено. Не знамо како ће се мењати закон, да ли ће остати ова структура. Ако буде остала, не би било лоше да, када се страсти мало смире, трезвено размислимо како ћемо функционисати у том систему.

Д. Ј.

Оснивачко писмо нове зграде Текелијанума из 1907. године

Ове године се навршава сто година од постављања камена-темељца новог здања Текелијанума. Према одлуци Патроната Завода Саве Текелије, донете 1906. године, првобитну трошну зграду у некадашњој Улици Белог крста, која ће доцније носити назив Улица Зеленог дрвета и напокон постати Улица Вереш Палне, требало је заменити новом. О томе Стојан Д. Вујичић пише следеће: „Демолирање старог здања „Текелијанума” је почело крајем јуна 1907. На његовом месту је према плановима изврсног архитекта Шандора Фелнера (1857-1944) подигнуто велико, импозантно заводско здање које и данас стоји, с најамним стамбеним крилом. Камен-темељац је положен 10. новембра 1907. у који је стављено оснивачко писмо на српском и мађарском језику.

Мало је људи видело горе наведено оснивачко писмо. Срећом, копија је сачувана. Повеља почиње овако: „У име Божије! За владе Његовог царског и апостолског краљевског Величанства Франца Јосифа I цара аустријског, краља чешког итд. и апостолског краља Угарске, када је био министар председник Угарске др Александар Векерле, министар богочасти и јавне наставе гроф Алберт Апоњи, а српском православном епархијом будимском управљао српски православни епископ Лукијан Богдановић и када је српска православна архидијецеза карловачка и престо архиепископа-митрополита и патријарха српског смрћу Георгија Бранковића упражњен био, положена је дана 28. октобра (10. новембра) 1907. године у овај камен темељац, после свечаног му освећења, ова повеља”.

Потом следи кратак преглед историјата Текелијанума. Тако, између осталог, познајемо и следеће појединости: „Од године 1838. до године 1842. управљао је овим заводом сам оснивач му Сава Текелија. Године 1842, после смрти оснивачеве прешла је управа завода, као и руковање закладе, која је служила за издржавање завода, у руке српског књижевног друштва „Матице српске” која је тада у престоници Пешти становала, и која је управљала заводом и закладом од године 1842. до године 1877. Пошто се Матица српска преселила у Нови Сад, примила је духовни надзор над заводом Српска Православна Црквена Општина Пештанска и вршила га је до године 1892, а закладом, која је служила за издржавање

завода, руковало је привремено Краљевско Угарско Министарство Богочасти и јавне наставе.”

Из повеље доцније сазнајемо да је цар Франц Јосиф, 7. фебруара 1902. године, Текелијанум ставио под надзор и рукововање Патроната на чијем се челу налазио „свагдањи православни архиепископ-митрополит српски патријарх врховни патрон, а будимски српски православни епископ-дијецезан председник; заводска заклада пак, која је у то доба износила 649.937 круна и 70 филира, предата је на руковање српском народно-црквеном Саборском Одбору.”

Пошто се патријарх Георгије Бранковић упокојио, на челу Патроната Текелијанума нашао се епископ Лукијан Богдановић, „великокрсник српског краљевског реда светог Саве”. Чланови Патроната беху веома уважене личности тога доба. Функцију потпредседника Патроната вршио је Антоније Хаћић, (Дж!) председник Матице српске. Стеван Јовановић велепоседник, краљевско угарски дворски саветник, кога је изабрала пештанска црквена општина, био је „уједно и председник Економског Одбора Патроната, као такови и члан Надзорног Одбора Патроната.” Павле Јоановић, „краљевско угарски одсечни министарски саветник, витез реда Франца Јосифа, председник будимске српске православне црквене општине, од краљевско угарског министар-председника именовани члан Патроната и уједно председник Сталног Дисциплинарног Одбора, као такови и члан Надзорног Одбора Патроната. Ђорђе Дедовић, витез реда Жељезне Круне III. разреда, од хрватског, славонског далматинског Бана делегирани члан Патроната”.

Патронат су сачињавали и свештеници: Велимир Недељковић, парох будимског српског катедралног храма и Радивој Бикар, парох наше пештанске цркве.

Чланови Патроната беху још „др Младен Мађаревић, надфизик главног и престоног града Будапеште, председник српско-православне црквене општине Пештанске, Лазар Крстић, потпредседник српско-православне црквене општине Будимске и Арсен Зубковић, судија краљевско угарског управног судишта, члан биран од српско-православне црквене општине Будимске.”

Поред чланова Патроната наша су се имена људи који су такође „дејствовали”. То је на првом месту Стеван В. Поповић, популарни чика Степа,

краљевски саветник и дугогодишњи управник Текелијиног завода, затим јереј Стеван Чампраг, конвисторијални бележник Епархије будимске и Јован Живковић, краљевски царински надчиновник, у својству књиговође Патроната.

Одлуку Патроната да се на месту старог подигне ново здање Текелијанума, потврдио је премијер Угарске др Шандор Векерле. Августа 1907. отпочела је изградња за коју је прикупљен огроман износ од 800 хиљада круна. Из повеље сазнајемо да је грађевинске нацрте урадио главни руководиоца радова, архитекта Шандор Фелнер „племенити од Тороњи”. Надзорни стручњак беше краљевски угарски грађански надсаветник Ахил Дука, „племенити од Хелдентала”. Ваља истаћи да је керамичке украсе израдила и данас позната фирма браће Жолнаи. Поред многих предузетника у изградњи новог здања Текелијанума нашли су се и Срби. Владимир Вуковић је изводио столарске радове, Никола Бранчић браварске послове, док је „мазалске и молерске радове” обавио Никола Станковић, сликар.

После парастоса Саве Текелије, обављеном 10. новембра 1907. у пештанском српском храму светог Георгија, повеља је стављена у камен-темељац новог Текелијанума. На крају оснивачког писма стоји следеће: „Овај камен темељац зграде у који је положена ова повеља, осветио је свечано Лукијан Богдановић, будимски православни српски епископ, по чину прописаноме светом православном црквом, а у присутности потписаних, те укупни Патронат шиље Свевишњем Творцу неба и земље ову топлу молитву: Да се ново склониште завода Саве Текелије стоји много и много година; да завод међу зидовима му цвета и да узвишене идеје утемељитеља у највећој мери оствари на задовољство узвишенога Владара и љубљене отаџбине, на срећу српскога народа и на вечиту славу Саве Текелије! Амин! Да Бог да!”

Пишући о великим догађајима не смемо заборавити ни непријатности које су пратиле и наше најславније моменте. Наиме, трећа бронзана плоча рељефа на pročелу Текелијанума скрива веома мучну анегдоту. На њој је приказан патријарх Бранковић који уздиже лаворов венац над бистом Саве Текелије. Овде је, разуме се, присутан и епископ Богдановић заједно са члановима Патроната и публиком. У својим мемоарима прота

Стеван Чампраг пише да се у атељеу вајара Лајоша Генција, код кога се приликом фотографисања ради израде рељефа нашао цео Патронат, десио веома непријатан инцидент који је изазвао Паја Јоановић, дугогодишњи непријатељ управника Стевана В. Поповића. Чампраг наводи следеће: „Иза Патријарха су стајали чланови Патроната, иза којих је била ниска ограда, а иза ове публика. Када је Чика Степа стао међу чланове Патроната испред ограде, Паја Јоановић окренувши се према њему рече: „Ваше место као намештеника Завода није међу члановима Патроната испред ограде, него иза ограде где је бележник и публика.” Наступила је мучна ситуација и Чика Степа, угледна личност, земаљски посланик и кр. саветник поцрвевши напустио је место међу патронима и обичавши оградом стао је иза ње поред бележника.”

Драгомир Дујмов

Алегоријно прослављање Саве Текелије

ИЗ НАШЕ

ИСТОРИЈЕ (57)

Урош I

После Владислављевог свргавања с престола непријатељство међу браћом није дуго трајало. Владислав се измирио с братом и живео још више од две деценије у Србији.

Када је Урош I – пуним именом Стефан Урош I (1243-1276) преузео власт, Србија је била у далеко бољем спољнополитичком положају него за време његове браће. Све оне државе које су раније тежиле да остваре хегемонију на Балканском полуострву, тих година нису имале снаге за веће подухвате. После најезде Монгола, које мађарска историографија обично назива Татарима, 1241-1242. године, Угарска је била у рушевинама. Бугарска је била такође ослабљена услед монголског пустошења, осим тога још је дуго морала признавати врховну власт оног монголско-татарског центра који се образовао на равници северно од Црног мора. Латинско Царство у Цариграду било је немоћно, а никејски и епирски Грци су били заузети међусобним борбама.

И Србију је, додуше, захватила најезда Монгола, али није јој нанела ни приближно онолико штете као Угарској. Гонећи угарског краља Белу IV, део Монгола је продро у Далмацију, доспео све до Дубровника и Котора, опустошио градове Свач и Дриваст. Почетком 1242. они су се враћали преко Србије у своје области око Црног мора и, наравно, пљачкали су крајеве кроз које су пролазили, али у планинским пределима нису могли да нанесу већу штету. Све у свему, тих година независност Србије била је мање угрожена него у ранијим периодима па краљ Урош I није морао да снаге троши на сталну одбрану земље. Он је такву повољну ситуацију искористио за унапређење привредног развоја.

Убрзо по доласку на власт, Урош је потврдио раније и склопио нове уговоре са Дубровником. Дубровник је и раније плаћао разне дажбине српским владарима, а и пословање дубровачких трговаца је доносило значајну добит. За време краља Уроша Дубровник се обавезао да ће у граду држати краљевог цариника чији задатак је био да убире део прихода који су Дубровчани остварили продајом соли у Србији.

Трговински промет са Дубровником добио је још више на значају када су се у Србији појавили немачки рудари Саси. Не зна се да ли су они дошли као избеглице из Ерделеа у време монголске најезде, али их је Урош плански насељавао. Важно је да су донели нову технику која је омогућавала већу производњу што је довело до брзог развоја металургије. Производи српског рударства и металургије постали су тражена роба на медитеранском тржишту.

Предраг Степановић

ПИСМА

ИЗВЕСНОЈ

Бал ментола

Нешто што више има везе са менталним здрављем него са политиком поново је протутњало пештанским улицама и за собом оставило поразбијане излоге, уништене телефонске говорнице, повађене комаде асфалта, полупане аутомобиле, попаљене контејнере за смеће. Све у свему тридесетак милиона штете (не рачунајући функционерска одећа исфлекана јајима – то је већ политика). Посматрам те људске фигуре у јакнама са капуљачама, са марамама или црвено-белим пругастим застарама преко лица како предано жаре и пале, као да чине најплеменитије дело на свету и гласно се питају на шта ли би град лично, а и ми у њему, да којим случајем време у коме живимо није мирнодопско.

– Ови би нам били и кадије и судије – одговарају сложено комисија и комисијација. – Кад им ни милиција не може ништа, шта би смо им ми јадни.

Појачам тон на телевизору да чујем колико има повређених, а комисија Јожки ми каже како су то већ јавили: један кабадахија и један полицајац.

– Шта? – запрепаћено ће његова супруга. – И од кога ти онда очекујеш да нас штити? Демолираше цео булевар, а милиција само једног пендреком по туру. Да сам ја откинула слушалицу на јавној говорници добила бих барем три. Знаш ли ти шта је двадесет милиона форинти, човече? Е, а види овог ћелавог, прави убица!

Гледам мађарски Хирудо и сетим се како су неке сличне фаце својевремено провејавале и кроз српске ТВ дневнике. После су их виђали са камама за појасом и реденицима преко груди, како деле своју правду диљем бивше јужнословенске државе. Загледам се у ове и видим: као јаје јајету са онима тамо.

Шта је даље било и овде и тамо, већ ти је познато. Овде се ипак надам срећнијем исходу. Не само зато што од оног јужног не постоји гори, већ и због тога што вода у Мађарској ипак није дошла до грла, па ни сав шљам још није добио праву прилику да исплива на површину. За сада смо видели тек његових пет минута.

А за оно што главни глумац у свечаном програму испред Националног музеја рече да је Александар Петровић био Словак, још ћемо се, боже, ћерати. Каже Јожки како се човек вероватно збунио пошто су му у реч стално упадале масе са неким својим прозивкама. Да ти право кажем, ја у глумчеву збуњиву природу уопште не верујем, али сам ти могућност оставио отвореном из респекта према недовољној комисији.

Твој Драган

КУЛТУРА МАТИЦЕ

Копродукција венецијанског бијенала и Ужичког позоришта

Копродукцијски пројекат Венецијанског позоришта бијенала и Ужичког позоришта „Слуга двају господара“, по тексту Карла Голдонија, представљен је 12. марта у Риму. Светска премијера представе у извођењу ансамбла Ужичког позоришта, коју ће режирати Андреа Пачото, биће 19. јула на Венецијанском бијеналу. Српска премијера требало би да уследи у септембру, за време одржавања 41. Битефа.

Ускоро припреме за турнеју Брод театра

Глумац Позоришта младих и идејни творац Брод театра Ратко Радивојевић најавио је 12. марта да припреме за овогодишњу турнеју „Брод театар – пловним путевима Војводине“ почињу у јуну месецу. Припремамо праизведбу текста новосадског писца Ђорђа Писарева и планирамо са том представом да обиђемо двадесетак војвођанских места, најавио је Радивојевић на конференцији за новинаре одржаној на Међународној изложби уметности Арт Експо на Новосадском сајму.

Фестивал подводног филма

Традиционални 4. Међународни фестивал подводног филма и Међународна изложба подводне фотографије одржавају се у Панчеву од 19. до 24. марта. Милорад Тимченко и Саша Србулов су аутори и организатори ове традиционалне панчевачке манифестације која сваке године за светски дан вода окупља реномиране ауторе из

више земаља. Отварање међународне изложбе подводне фотографије одржано је 19. марта у панчевачкој Галерији савремене уметности, а пројекције филмова у дворани Центра за културу 22., 23. и 24. марта

Руски царски балет у Центру „Сава“

Руски царски балет – Звезде Большог театра, наступио је 17. марта у Центру „Сава“. Труппа која је београдску публику претходне године одушевила извођењем класичних руских балета „Лабудово језеро“ и „Успавана лепотица“ на новом гостовању се представила балетом „Кармен“ Родиона Шчедрина и „Болером“ Мориса Равела.

Књига о животу Зорана Ђинђића

У библиотеци „Савремене хронике“ издавачке куће „Александрија прес“ из Београда као пета књига управо је објављено дело под једноставним називом „Ђинђић“. Аутор је Душан Величковић, у сарадњи са Кристофом Зодеманом, а реч је о књизи у којој се кроз, баш како Величковић каже, мозаик сећања ређају слике из живота и рада покојног премијера Зорана Ђинђића (1. август 1952-12. март 2003).

Гран при за „Клопку“ Срђана Голубовића

Дугометражни играни филм „Клопка“ Срђана Голубовића, на управо завршеном 11. Софијском филмском фестивалу освојио је Гран при. Голубовићев филм је надмоћно победио у конкуренцији од 12 играних филмова. У десет фестивалских дана у Софији је представљено више од 120 филмова из целог света, али је традиционално тежиште било на филмовима са подручја Балкана.

...И

ТАЧКА

Отпутовати некуда далеко. Отпутовати некуда далеко древни је сан свих грађана Б. и нема становника у овом велераду који га још никада није сањао, а понекама од њих то је стална опсесија, планирају своје велико, славно путовање, некуда у далеку даљину, у непознате, егзотичне пределе – где је живот много лепши и лакши него овде у Б, где заносније мирише цвеће, веселије жубори поток, а сунчеви зраци греју много нежније, где нема зиме, ни сиротиње, ни болести, ни смрти – планирају тако свој пут, и у плановима оседе, али се не макну никауда изван добро познатих граница свога града, очајавају што овде морају да проведу свој живот и што ће у његовом Великом гробљу бити сахрањени, али ништа не предузимају, јер им је кукавичлук јачи од маште, безбедност милија од авантуре, јер су, укратко речено, типични становници свога града, прастаре насеобине коју презиру, а која без таквих малених душа као што су они – не би ни постојала.

Тешко буђење. Гога дана песник М. се пробудио мауран, иако претходне ноћи ни капи алкохола попио није, глава га је болела као после најстрашних теревенке, те је из тога извео логичан закључак да човек после четрдесете може да пије колико му драго, јер ће се сваког наредног јутра – пио не пио претходне вечери – осећати измождено и очајно као најгори пробисвет и пијаница на овоме свету.

Милан Степанов

МАТИЦА НА ДЛАНУ**Принципи из принципа**

У претпоследњој епизоди непопуларне серије „Састављање владе“, коју гледамо већ два месеца, Коштуничина ДСС је озбиљно запретила Тадићевој ДС „шестим принципом“ који гласи: „не може једна странка да има и председника државе и премијера“. У последњој епизоди, међутим, Тадићева ДС узвратила је ударац Коштуничиној ДСС – неочекиваним „нултим принципом“! За то време Црногорци, исти они са којима смо до скоро делили државу и муке, парафирали су Споразум о придруживању Европској унији.

Али, да кренемо редом, од Србије, која је заједно са Босном, остала ван свих токова и интеграција на Старом континенту. Надмудривање у „демократском блоку“ превршило је меру доброг укуса. Најновији, „нулти принцип“, тражи од свих странака у постизборној коалицији да на локалном нивоу раскину савезе са социјалистима и радикалима. Тако би се, кажу у ДС-у, направила истинска демократска власт у свим структурама и на свим нивоима у држави. Динкићев Г17 плус не би био то што јесте да на све ово није имао још један амандман: да се, осим са СРС-ом и СПС-ом, раскину савези и са Покретом Снага Србије Богољуба Карића. Ово, опет, не одговара Тадићевој ДС, која са ПСС сарађује у Војводини. И тако утук... Утук на утук, тук на лук, закерање на закерање.

Званичних одговора из ДСС-а и Нове Србије нема. Али зато из преко педесет општина стижу озбиљна упозорења. Локални избори се та-

које приближавају, а раскидањем локалних коалиција може доћи до потпуне блокаде рада општина.

И док Србија ни после скоро два месеца нема нову владу, која би евентуално испунила услове за наставак преговора са Европском унијом, држава са којом је доскора живела у заједници парафирала је Споразум о придруживању Унији. Тако су Србија и Босна и Херцеговина остале једине балканске државе које још нису стигле до тог споразума. Главни разлог је што нису ухапшени оптужени за ратне злочине.

„Када буду настављени преговори са Србијом, биће потребно неколико месеци да она достигне ниво сарадње са Унијом који има Црна Гора“, рекао је у Подгорици европски комесар Оли Рен, не остављајући нас сасвим без наде.

Црна Гора је преговоре о Споразуму почела 10. октобра 2005, са Србијом, у оквиру државне заједнице СЦГ, али су они суспендовани почетком маја прошле године због недовољне сарадње с Хашким трибуналом. Преговори с Црном Гором су настављени након проглашења самосталности, а технички део преговора је завршен 1. децембра 2006.

Споразум обавезује Црну Гору на јачање административних капацитета, посебно државних институција, стварање услова за независност судства, борбу против корупције и организованог криминала, владавину права и примену европских прописа у готово свим сегментима друштва.

Потписивањем споразума о стабилизацији и придруживању земља постаје придружена чланица ЕУ, што је кључан институционални корак ка остваривању пуноправног чланства у Европској унији.

ТЕКУЋА ТРАКА**Тражи се независност**

Ројтерс преноси да један део предлога Мартија Ахтисарија који је презентован Уједињеним нацијама експлицитно предлаже независност за Косово.

Предлог који је генералном секретару УН Ки Мун Бану предао заменик шефа изасланика УН за Косово Албер Роан препоручује независност под међународним надзором.

Ухапшен Андрија Драшковић

У Франкфурту је, после четири године бекства, ухапшен Андрија Драшковић (43), јавила је италијанска агенција Анса.

Тужилаштво у италијанском граду Барију оптужило је Андрију Драшковића да је био организатор и вођа кријумчарења цигарета и хероина у Италију и представник руске мафије у западној Европи. Сумња се да је Драшковић 2000. године наручио убиство Жељка Ражњатовића Аркана, којег је затим наследио у „послу“.

Ацо Томић на суду

Бивши начелник Војне безбедности Ацо Томић позван је за сведока на суђењу оптуженима за убиство Зорана Ђинђића. Одбрана сматра да је Томић имао учешће у организовању побуне Легијине Јединице за специјалне операције. Његова улога је у спречавању акција Војске и јединице „Кобре“, која је у том тренутку била једина формација која је могла да се супротстави ЈСО-у.

Свечаност у Сенти

У Сенти је постављен венац жртвама Мађарске револуције од 1848. до 1849. године. Припадници аустријске војске су фебруара 1849. године, након слома Револуције, ушли у град и починили масакр над мађарским становништвом. У присуству председнице мађарског парламента Каталин Сили, у градској кући је поводом 200. годишњице рођења откривена спомен плоча првом мађарском премијеру – грофу Баћањију.

Ширак одустао од кандидатуре

После одлуке Жака Ширака да одустане од кандидатуре за председничке изборе у Француској у априлу, у трци остају као главни ривали Никола Саркози, Сеголен Роајал и, све популарнији, Франсоа Бајру. Овај последњи, иначе лидер центристичке Уније за француску демократију (УДФ), доживео је неочекиван скок популарности у последње време. Још сам пре неколико недеља, када се Бајруова популарност попела на 17 одсто, о њему се писало као о „трећем човеку“, што се у Француској готово редовно дешава пред председничке изборе када се јавност засати двоје водећих политичких ривала. Најновије истраживање, међутим, показује да је Бајру са скоком популарности на 23 одсто постао „други човек“ заједно са Сеголен Роајал, чија популарност је пала са 28 на 23 одсто. На првом месту је Никола Саркози са 28 одсто гласова. Жан-Мари ле Пен је четврти са 13 одсто гласова, али он и даље има проблем са скупљањем потписа. У случају Ле Пеновог одсуства из првог круга, Сеголен Роајал би пала на треће место са 24 одсто гласова, а Бајру би био на другом са 25 одсто, док би Саркози постао још неприкосновенији са 34,5 одсто гласова.

Нови амерички војници иду на фронт

Џорџ Буш не престаје с ратним комбинацијама ни у време турнеје по пределима где његова земља није на ратној ноzi. Приликом лета од Бразила ка Уругвају он је, како се јавља, потписао акте да се на главне фронтове пошаље још 8.200 америчких војника. У Ирак би, по тој наредби, отишло близу 4.700 припадника трупа суперсиле, поврх већ наложеног појачања од 21.500 на постојећи контингент од око 140.000 ратника.

ОКО ПЛАНЕТЕ

Размирице између САД и Кине

Час пријатељи, час непријатељи

Свекинески народни конгрес је на свом пролећном заседању усвојио нови војни буџет Кине – који се повећава сразмерно брзом привредном развоју најмногљудније земље на свету – што је у Вашингтону изазвало бурне реакције. Кинеска влада је оптужена да брже наоружава своју армију него што је неопходно, чиме се ремети војна равнотежа у Азији, посебно на Далеком истоку. Кинези то одлучно демантују, тврдећи да модернизују целу земљу, па самим тим и армију, али да то чине да би могли да бране оно што су стекли, а не да би некога напали.

Најоштрије оптужбе су стигле од потпредседника САД Дика Чејнија, у време његове посете Аустралији. Он је оптужио кинеску владу да јача оружане снаге у раскораку са декларисаним циљем мирољубивог развоја земље. Претњу окружењу он је видео у повећању војног буџета Кине за 17,8 одсто, што је изнад устаљеног годишњег ритма и представља скок са 36,6 милијарди на 44,94 милијарди долара.

Други повод оптужбама било је недавно прецизно обарање једног кинеског застарелог вештачког сателита ракетом са војног полигона у близини Пекинга. Тим опитом су Кинези демонстрирали домет у космичкој технологији, стављајући посредно до знања Американцима да тако могу, ако желе, да оборе и било који од четрдесетак њихових шпијунских сателита изнад Кине.

Премда је Чејни био опседнут ракетом безмало колико и буџетом, Кинези су сателит предали забораву. Само су подстелили да и Американци имају такву ракетну технологију, па да, кад је већ тако, не виде разлога да је немају и они. А пово-

дом усвајања војног буџета представник за штампу Свекинеског народног конгреса је рекао: „Кинеска народна одбрана служи заштити безбедности и уједињењу земље, као и осигурању пута ка изградњи успешног друштва. Кина нема ни начин ни намеру да уђе у оружану трку са било којом земљом и не представља, нити ће представљати, претњу било којој земљи.“

Штампа је потом била преплављена упоредним цифрама о војним издацима великих сила. Генерал Љао Силог, члан Централне војне комисије, за пример је навео 2005. годину. Тадашњи буџет за одбрану НР Кине износио је 30,6 милијарди долара, што је чинило 6,19 одсто америчког, 52,59 одсто британског, 67,52 одсто јапанског и 71,45 одсто француског војног буџета. Од свог бруто националног дохотка Кина је на наоружање и модернизацију армије трошила 1,35 одсто, а САД 4,03 одсто, Британија 2,71 одсто, Француска 1,93 одсто. Поводом америчких примедби о „недовољној транспарентности“ војног буџета и сумњи да је он и до два-три пута већи него што се у Пекингу званично тврди, портпарол Министарства спољних послова је питао стране дописнике: „Шта бисте одговорили суседу који вам вири у кућу кроз кључаоницу и виче: отварај врата, да видимо шта имаш унутра! Да ли бисте позвали полицију?“

Пошто је потпредседник Чејни изразио незадовољство кинеским војним буџетом, уследио је догађај познат из ранијих сценарија: Вашингтон је најавио продају нове количине оружја Тајвану. Пентагон је обавестио Конгрес да ће Тајвану бити продато 400 ракета средњег домета за 421 милион долара. Сад је на Кинезе дошао ред да изразе своје незадовољство. Они продају оружја Тајвану оцењују као кршење међудржавних споразума између Кине и САД, „безобзирно мешање у кинеске унутрашње послове“ и подстицај тајванском сепаратизму и тренду ка независности. Пекинг тражи да САД „обуставе продају оружја, прекину војне везе са Тајваном и не подстичу снаге које траже независност, како се не би угрозили мир и безбедност у Тајванском мору, као и у кинеско-америчким односима“.

Конкуришите са цртежима „Наша школа”

Културни и документациони центар Срба у Мађарској расписује конкурс за цртеже деце основне и средње школе на тему „Наша школа”. Радове слати најкасније до **12. маја 2007.** на адресу центра: Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ, 1055 Budapest, Falk Miksa u. 3. Цртежи деце биће део путујуће изложбе која ће се приказати у српским насељима широм Мађарске, а најбољи радови се и награђују.

Ускршњи бал у Сантову

КУД „Весели Сантовчани” приређује Ускршњи бал **8. априла 2007. с почетком у 20 сати** у сантовачкој Сватовској дворани
Свира оркестар „Споменар” из Кљајићева (Србија) и оркестар „Зора”, под руководством Крунослава Агагића-Киће
Сваког госта очекују томболе и пријатна изненађења
Понуда: вечера, бифе. Улазница: 1.500 фт
Резервације столова код Евице Чатић-Козић
Телефони: 06-79-454-495, 06-30-5090-048

Фестивал аматерских дечјих драмских радионица

И ове године наставља се иницијатива покренута пре две године, са циљем да деца упознају и заволе српску драмску делатност и да и на тај начин чувају и негују свој матерњи језик. Организатор фестивала је Културни и документациони центар Срба у Мађарској, а фестивал ће се одржати у **Сеоском дому у Десци, 21. априла 2007. године са почетком у 10.30 часова.**

Заинтересоване дечје драмске групе могу да се пријаве писмено на број 06 1 331 5345 (телефон и факс Самоуправе Срба у Мађарској, Будимпешта), фестивал није такмичарског карактера, а ми очекујемо све заинтересоване – децу и одрасле да присуствују овој манифестацији.

„Веронаучни камп 2007.”

У организацији наше Епархије јубиларни – 15. веронаучни камп биће одржан ове године у Будимпешти од 22. до 29. јула. Могу се пријавити деца од 6 до 15 година која су активна у Цркви и похађају веронауку. Заједно са свештеницима-вероучитељима и искусним васпитачима деца ће бити смештена у обновљеном интернату Текелијанума. Осим смештаја имаће и потпуно снабдевање: доручак, ручак и вечеру. У програму као и ранијих година поред часове веронауке, црквеног појања биће и ручног рада и осталих душекорисних занимања. Главна тема овогодишњег кампа је: „Свети Сава – наш први учитељ”. У оквиру разоноде предвиђена су и купања на градском базену и излет у Сентаддреју.

Пријава се врши са уплатом од 10.000 фт. аконтације. Пријавити се можете до 10. јуна ове године код својих **парохијских свештеника** и код организатора о. Павла Каплана на тел. 06-24-482-572.

Српски културни клуб и Српска самоуправа у Будимпешти срдечно Вас позивају на јавну пројекцију документарног филма о

Николи Тесли

аутора Снежане Миливојевић и Ђорђа Шибалина, производња МТВ 2006.

Сала СККБ, Ул. Микше Фалка бр. 3
Четвртак 29. март 2007. у 18 сати

Концерти Ансамбла Вујичић

24. март, у 19 сати – Сентаддреја, Дом клутуре на Дунавском кеју
28. март, у 19 сати – Будимпешта, Палата уметности – Вече Марте Шебешен

Плесачница – балканска музика

19. и 24. марта, у 20 сати – Културни центар на Алмаши тргу
Свира Оркестар Тракија
(Budapest, VII Almássy tér, Szabadidő Központ)

Конкурси Јавне фондације за националне и етничке мањине

Јавна фондација за националне и етничке мањине расписује конкурсе:

1. За организовање приредаба из области културе и верског живота: Реализација програма – између **1. марта 2007. и 29. фебруара 2008.** Рок предаје конкурса: **6. април 2007.**

2. Образовање стручњака јавног живота
Реализација програма – између **1. априла 2007. и 29. фебруара 2008.** Рок предаје конкурса: **6. април 2007.**

3. Дечји и омладински табори на матерњем језику
Реализација програма – између **1. марта 2007. и 29. фебруара 2008.** Рок предаје конкурса: **6. април 2007.**

Конкурсне пријаве треба да се доставе путем поште на следећу адресу:

MNEK Közalapítvány 1387 Budapest, 62. Pf. 25.

Све информације на телефон:

06-1-321-3352, 06-1-321-7364, 06-1-321-7370

Или – <http://www.mnekk.hu>

Балканско вече у Ерду

Самоуправа Срба у Ерду, заједно са бугарском, грчком и хрватском самоуправом, 31. марта од 19 сати организује Балканско вече. Приредаба ће се одржати у Дому културе „Ђула Сепеш”.

Учесници програма: српски КУД „Табан”, бугарска „Росица” и „Јантра”, грчки „Хелидонаки” и Хрватско плесно друштво из Тукуље.

Улаз је бесплатан.

Помажите са 1% личног дохотка

наше институције, задужбине и културно-уметничка друштва

Називи и адресе:

Szentendrei Szerb Klub, Kulturális Egyesület
2000 Szentendre, paprikabíró u. 12. • Порески број: 195889286-11388531

Szerb Demokratikus Szövetség
1065 Budapest, Nagymező u. 49. • Порески број: 19176516-1-42

Szerb Iskoláért Alapítvány
1074 Budapest, Rózsák tere 6-7. • Порески број: 18154135-1-42

Battonyai Szerb Általános Iskoláért és Óvodáért Alapítvány
5830 Battonya, Hunyadi u. 54. • Порески број: 188371677-1-04

„Bánát” Szerb Kulturális Közhasznú Egyesület
6772 Deszk, Felszabadulás u. 41. • Порески број: 19084729-1-06

„Tabán” Szerb Folklorcentrum Egyesület
1074 Budapest, Rózsák tere 6-7. • Порески број: 18062025-1-42

„Veseli Santovcani” Nemzetiségi Hagyományörző Egyesület
6525 Hercegszántó, Gábor Áron u. 40. • Порески број: 18352773-1-03

„Opanke” Szerb Hagyományörző Kulturális Egyesület
2013 Pomáz, Wörösmarty u. 14/a. • Порески број: 18668102-1-13

Pomázi Szerb Kisebbségért Alapítvány
2013 Pomáz, Szerb u. 8. • Порески број: 18669316-1-13

Задужбина Јакова Игњатовића
Порески број: 19656939-1-42

Недељни лист Срба у Мађарској. Адреса: Српске народне новине, 1065 Budapest, Nagymező u. 49. Телефон: 475-0654. Главни уредник: Милан Степанов, секретарредакције: Милица Вукајловић. Оснивач и издавач: Српски демократски савез. За издавача: Андрија Рокков. Финансира се на основу мањинског за-

кона из државног буџета посредством Државне задужбине за мањине. Суфинансијер: Министарство културе и медија Републике Србије. Лист дистрибуира Мађарска пошта, а претплаћује се код издавача. Име и адресу послати на адресу Szerb Demokratikus Szövetség, 1065 Budapest, Nagymező u. 49 а уплатити поштанском уплатницом или на жиро-рачун број платног промета 11705008-20417439. Претплата на лист је 4000 фт. за целу годину. За иностранство годишње 40 EUR, (10.000 Фт) – Штампа: КОМП-прес Кфт. Одговорни **HU ISSN 1215-072 x** пословођа: Ференц Ибош. – Технички руководиоца: Карољ Сабо. ↔ Српске народне новине на Интернету: Home page: www.snn.hu E-mail: stepanov.milan@gmail.com

Фото: Иван Јакшић

Значајна открића

Прва фаза археолошких ископавања на локалитету комплекса Петропавловог манастира код Требиња, која је трајала од септембра прошле, до фебруара ове године, успешно је завршена ових дана. Стручњаци из Завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске тврде да је реч о јединственом археолошком локалитету на простору читаве Босне и Херцеговине.

Археолог Ђорђе Јанковић из Београда пре десетак година на овом месту пронашао је крстионицу из четвртог века. Екипа Завода предвођена доктором археологије Александром Ратковићем, ове зиме пронашла је зидове, гробове и остатке ранохришћанске базилике испод темеља цркве Светог Павла, а затим и новчић, са ликом цара Константина.

„На основу ископина и досадашњих сазнања, највероватније се ради о ранохришћанској базилици краја 3. или почетка 4. века, што потврђује тезу да је хришћанство у Херцеговини присутно од првих векова нове ере”, казао је доктор Александар Ратковић.

Он је објаснио да је после ископавања потврђено да се ради о двојној базилици, односно црквама Светог Петра и Павла и да је ово капитални црквени и археолошки комплекс у БиХ.

Ратковић је објаснио да су ископавања рађена на широком простору од око 300 квадрата, а већина пронађених предмета, као што су новац, украси, керамика, потичу из

периода између 4. и 6. века. Ови докази, како је рекао Ратковић, обарају досадашње тврдње да је реч о бенедиктинском манастиру из 11. века. Постојање Павлове пећине недалеко одатле, у којој је према предању крстио и проповедао апостол Павле и његова посланица у којој шаље свог ученика Тита у Далмацију, говоре о дубини хришћанског предања у Херцеговини.

Ратковић је додао да ће требати још много средстава и времена да се истражи ово значајно налазиште, које је смештено на старом „римском путу”, јер је у Петровом пољу код Требиња постојало римско насеље.

Епархија захумско-херцеговачка и приморска и Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске планирају да обнове манастирски комплекс. Тако би поред садашње цркве Светог Петра и манастирских конака, веродостојно обновили и цркву Светог Павла, али је потребно пре тога обавити сва археолошка ископавања. Археолози, стручњаци и духовници из Херцеговине тврде да је Требиње право место за будући Археолошки институт, не само Српске, него и БиХ.

Сигурно је да овај крај испод земље крије богато историјско и културно благо. Стручњаци предлажу да после истраживања и обнове манастирског комплекса, Петропавлов манастир треба кандидовати на УНЕСКО-ову листу светске културне баштине.

Исправљање историјске неправде

Јерменска црква у центру Новог Сада, која је срушена 1963. године, могла би бити обновљена уколико то дозволи „Ерсте банка” која је власник комплекса земљишта и парцеле где је некад била та црква, пише „Грађански лист”.

Дарко Полић, архитекта-сарадник у Јавном предузећу „Урбанизам”, каже да је то предузеће спремно да обнови Јерменску цркву и исправи историјску неправду.

„Регулационим планом Булевара Михајла Пупина створена је могућност да у оквиру комплекса Ерсте банке буде обновљена Јерменска црква на месту где је некад и била. Црквени објекат био би намењен култури, а делом би био и сећање на некадашњу Јерменску цркву, која је беспотребно срушена”, рекао је По-

лић и додао да ипак све зависи од добре воље „Ерсте банке”.

Јерменска црква у Новом Саду саграђена је 1762. године а срушена 1963. године ради изградње ондашњег Булевара маршала Тита, који туда никад није прошао. Рушење цркве није могла зауставити ни чињеница да је она, као једна од три јерменске цркве у Европи, 12 година раније стављена под заштиту државе као културно-историјски споменик.

Јермени се, према писаним подацима, у Србији појављују у 13. веку, тачније 1218. године. Према тим подацима, кад је свети Сава обилазећи Јерменију видео тамошње храмове одлучио је да доведе грађевинаре у Србију да граде храмове попут јерменских.

Свети Никола и Путин

Премијер Италије Романо Проди саопштио је новинарима да је донесено решење да се Русији врати сав комплекс православног храма Светог Николаја Чудотворца у Барију у Италији, заједно са свим његовим подворјима.

По речима старешине руског подворја у Барију, оца Владимира Кучумова, председник Русије Владимир Путин узео је под своје покровитељство овај храм и сва његова подворја. Приликом обиласка храма руски председник је упалио свеће и

поклонио се моштима светитеља Николаја Чудотворца, а његов пример следио је и премијер Италије.

Руски председник је, такође, боравио у Ватикану, где се сусрео са папом Бенедиктом. Разговор је према саопштењу Свете столице вођен у „веома позитивној атмосфери”, али Путин на крају ипак није позвао папу да посети Русију. Као „израз посебне љубазности”, Ватикан је оценио одлуку руског председника да са папом разговара на немачком језику.

Свештеници у униформама

Представници три водеће вере у БиХ ускоро ће обући војне униформе и ступити у професионалну војну службу. Како пишу бањалучке Независне новине, Оружане снаге БиХ ускоро би, по информацијама из Министарства одбране, требало да потпишу споразум с представницима водећих конфесија како би се у војску увели верски службеници. Таква пракса до сада је постојала само у Војсци Федерације БиХ, где су статус војних лица имали римокатолички свештеници и имами. У Војсци Републике Српске до интеграције није било професионалних верских службеника, већ су они ангажовани по потреби, најчешће у свечаним приликама. Како је планирано, верски службеници ће чинити посебну јединицу за верску службу, која ће на располагању имати годишњи буџет од 250.000 евра. Према систематизацији, јединица би требало да броји 29 верских службеника из реда три најмногбројније конфесије, сви ће имати статус професионал-

них војних лица и биће на платном списку Министарства одбране БиХ.

Римокатолички и православни свештеници зваће се душебрижницима, док ће муслимански носити назив војног муфтије. Верски службеници ићи ће на посао као и сви други припадници Оружаних снага, неће имати чинове, али ће носити униформе, а већ су припремљене и верске ознаке које ће се носити на униформама. Број верских службеника који ће бити у духовним потребама припадника Оружаних снага усклађен је са стандардима НАТО, а сви који то желе, своје духовне потребе моћи ће да испуне у капелама и месцидима, који ће бити подигнути у кругу касарни.

Систематизацијом је предвиђено да верски службеници покривају јединице од нивоа батаљона до заједничког штаба, а посебно се, тврде у верским заједницама, водило рачуна о томе да то буде урађено на што економичнији начин.

Турци замандалили цркву

У кварту Шишли, у Истамбулу, запечаћена су врата храма који припада Бугарској православној цркви. Као разлог за затварање храма наведено је да су свештеници

склонили старе иконе, које имају историјску вредност, и заменили их новим, те да су зидове храма префарбали без дозволе турских власти.